

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2019-03-19

Närvarande: F.d. justitieråden Eskil Nord och Lena Moore samt justitierådet Dag Mattsson

Större frihet att bygga altaner

Enligt en lagrådsremiss den 7 mars 2019 har regeringen (Näringsdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900).

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunniga Charlotte Jansson, biträdd av departementssekreteraren Linn Gloppestad.

Förslaget föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Enligt förslaget ska det i plan- och bygglagen införas ett undantag från kravet på bygglov för att uppföra en altan vid ett en- eller tvåbostadshus eller tillhörande komplementbostadshus om altanen byggs inom 3,6 meter från bostadshuset, inte är högre än 1,8 meter och inte placeras närmare gränsen än 4,5 meter. Någon begränsning av altanens yta föreskrivs inte. En sådan altan ska också få byggas i strid med detaljplan och områdesbestämmelser.

Förslaget innebär att grannars nuvarande möjlighet att överklaga ett bygglov – och därigenom få en domstolsprövning av förutsättningarna för en altan av detta slag – helt tas bort.

De altaner som kan byggas enligt det föreslagna undantaget från bygglov lär normalt ha begränsad omgivningspåverkan. Men undantaget är så konstruerat att det inte utesluter att en altan byggs som är ägnad att leda till värdeminskning på en grannfastighet eller annars utgöra en avsevärd olägenhet.

I remissen hänvisas till den möjlighet som ägaren till grannfastigheten har att i efterhand göra en anmälan om tillsyn hos byggnadsnämnden i kommunen. Om byggnadsnämnden finner skäl för det, kan den besluta att inleda ett tillsynsärende och ingripa t.ex. med stöd av den generella regeln i 2 kap. 9 § om förbud mot placering som medför betydande olägenhet. Byggnadsnämndens beslut kan överklagas till länsstyrelsen och därefter till mark- och miljödomstol.

Lagrådet har i tidigare sammanhang framhållit att en efterföljande prövning av om byggnadsnämnden haft anledning att inleda ett tillsynsärende är av annan karaktär och inte ger samma möjlighet till rättelse för den enskilde som en domstolsprövning vid ett överklagande av ett bygglovsbeslut (angående de s.k. Attefalls- husen, se Lagrådets yttrande i prop. 2013/14:127 s. 147 f.). Det kan

samtidigt konstateras att regeringen då gjorde bedömningen att möjligheten att inleda ett tillsynsärende är tillräcklig för att uppfylla Europakonventionens krav och att denna bedömning synes ha delats av riksdagen (a. prop. s. 59 f. och bet. 2013/14:CU32 s. 7 f. med yttr. 2013/14:KU6y).

I svensk rätt finns – som riksdagen också anmärkte – en lång tradition av grannars talerätt inom ramen för en samlad och ordnad bygglovsprocess, bl.a. för att undvika senare osämja mellan grannar och svårlösta tvister. Förslaget innebär att en ytterligare begränsning ska införas i detta förfarande och därmed i grannars inflytande.

Oavsett vilka krav som kan följa av Europakonventionen kan det enligt Lagrådets mening framstå som en brist i rättssäkerhets- hänseende att ägaren till en grannfastighet är hänvisad till omvägen att anmäla saken till en tillsynsmyndighet och är beroende av att myndigheten finner skäl att utöva tillsyn; det saknar i detta avseende betydelse att ett beslut att inte inleda tillsyn kan överklagas till domstol. Och det är en öppen fråga om grannen kan få till stånd en domstolsprövning på annat sätt, t.ex. på civilrättslig grund vid sidan av plan- och bygglagen.

Lagrådet noterar att riksdagen beklagat att rättsläget på området kan betecknas som i viss mån oklart och även understrukt att det är angeläget med en utvärdering och en bred analys av grannars talerätt (a. bet. s. 9 och s. 44). En rapport från Boverket bereds för närvarande i Regeringskansliet.